

LÉGVÁRI SÁNDOR

bácsföldvári asztalos,
a csurogi keresztállító

„Még az emlékezés jogát sem adnák meg nekünk. Ezért állítom újra és újra ezeket a keresztek, hogy csak verjétek, törjétek! Majd mi hozunk másikat.”

Egyik kereszten azt írta, hogy „Ha kell, a szívünk-ből ácsolunk keresztet”.

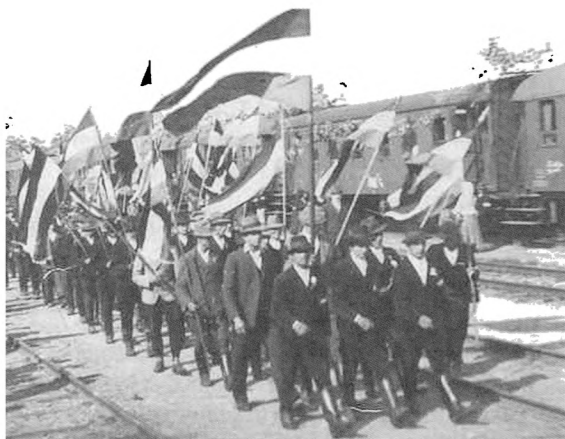
„Most is itt van a szívem. Büszkén áll az új kereszt. Ha még egyet kell csinálni, elkészítem azt is. És mindaddig így lesz, amíg bírom erővel.”

Kóka Rozália

A „NEGYVENKÉTEMBER”

Világra eszmélésem első megjegyzett szavai között ott szerepeltek: Bácska, menekülés, „negyvenkétember”. Bár egész gyermekko-

A hadikfalviak érkezése Bajmokra, 1941 június 11.
(A második sor bal oldalán édesapám, Kóka István látható.)

romban sokszor hallottam valamilyen összefüggésben ezeket a kifejezéseket, szinte felnőtt koromig nem nyertek értelmet. Felnőttként, a bukovinai székelység egyéb „titkai” között, ezeket is megfejttem.

A felnevelő kicsi falumban, a völgyeségi Felsőnánán élt öt, sokgyermekes özvegyasszony, akiről szólva a szüleim gyakorta szánakozva megjegyezték: Szegény! Az ura a „negyvenkétember” között veszett oda.

Az 1941 nyarán az egykori öt bukovinai székely falu (Istensegits, Fogadjisten, Hadikfalva, Andrásfalva, Józseffalva) lakosságát, 13500 főt és 1000 moldvai csángómagyart Bácskában, a Szabadkától Újvidékig elhelyezkedő területre, 28 előzőleg dobrovoljacok lakta településen telepítették le. 1944 októberében, amikor a szerb csapatok, a

szovjetek támogatásával, visszafoglalták Bácskát, a székelyeket rádióüzenetben szólították fel, hogy késedelem nélkül meneküljenek, hagyják el a területet. Akik időben indultak el és Zombor felé menekültek, sikeresen átjutottak a Dunán.

A legdélebbi település, Újfutak, szerb nevéen Veternik, átmenetileg Hadikliget lakói, későn, október 9.-én indultak el. Többek állítása szerint, a szerb származású telepfelügyelőjük szándékosan vezette őket a már a szerbek által visszafoglalt Szabadka felé. A partizánok elfogták a 150 szekéren menekülő, főként asszonyokból, gyerekekből és 43 férfiből álló csoportot. Szabadka szélén, a piactéren felsorakoztatták őket a szekerek mellett. Feltartott kézzel várták sorsukra. Orosz tisztek akadályozták meg, hogy a

szerbek ott, azonnali lemészárolják őket. Mindenüket elvették, majd a szabadkai malomba zárták valamennyiüket. Két héten át a férfiakat naponta kivezényelték árokásásra. Október 25-én nem tértek vissza családjaikhoz. A palicsi laktanyába zárták őket, majd kegyetlen kínzások után, 1945 újév éjszakáján a negyvenkét bukovinai székely férfit belelövöldözték a laktanya mellett, a maguk ásta sírba. 40 özvegy és 120 árva maradt utánuk.

Egyetlen férfit azért engedtek el, mert Bácskában nem kapott földet. Szerb gazdánál napszámoskodott és ezt igazolni is tudta.

Az asszonyokat és a gyermekeket Szikicsre (Szeghegyre) szállították, ahol tavaszig dolgoztatták, majd 1945 márciusában bevaгонírozták és Bajára szállították őket.

Bácskaiak és bukovinai székelyek Kishegyesen, 1941.